

МУЗИЧНА ТВОРЧИСТЬ ДЛЯ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЯК ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ БАЯНІСТІВ

Ю.М.Найда, В.Ю.Найда

Анотація. У статті розглядається композиторське компонування музики для народних інструментів викладачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Ключові слова: композиторська творчість, навчальний посібник «Музичний меридіан».

Аннотация. В статье рассматривается композиторское компонование музыки для народных инструментов преподавателей Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии.

Ключевые слова: композиторское творчество, учебное пособие «Музыкальный меридиан».

Summary. The composer arrangement of music for the folk instruments of the teachers of Khmel'nyts'kyi Humanitarian-Pedagogical Academy has been studied in the article.

Key words: composer creative work, school-book «Musical Meridian».

Постановка наукової проблеми та її значення. Творчість для народних інструментів віддавна вважається своєрідним фундаментом національної музичної культури. Її жанрова, стилістична, темброва різноманітність свідчить про високий освітній, технічний та мистецький рівень композиторського потенціалу. Серед композиторів Хмельниччини, тих хто долучився до створення репертуару для народних інструментів, яскраво вирізняються М.Балема, О.Бец, Є.Жуков, В.Іванов, В.Кропивницький, Є.Кураєв, А.Нікіфорук та ін. В даній роботі ми розглядаємо творчий доробок викладачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (ХГПА). Незважаючи на те, що значну частину творчої спадщини викладачів ХГПА складають вокальні та хорові твори, не можна не відзначити їх здобутки у жанрі інструментальної музики, вагомою частиною якої є твори для народних інструментів. Матеріалом для дослідження авторам статті слугували видані твори викладачів-музикантів академії у навчальному посібнику з історії музичної освіти ХГПА «Музичний меридіан» [2].

Аналіз останніх досліджень. Історія української музики для народних інструментів активно досліджується вітчизняними музикознавцями – Є.Богдан-Беловою, М.Давидовим, А.Душним, Д.Кужелевим, Є.Івановим, М.Імханицьким, О.Кмітьом, О.Макаренком, Б.Пицом, А.Семешком, А.Сташевським та ін. Проте творчість для народних інструментів окремих регіонів України ще повністю не вивчена і чекає свого дослідження.

Мета статті – висвітлити композиторське напрацювання для народних інструментів викладачів ХГПА.

Виклад основного матеріалу. У навчальному посібнику «Музичний меридіан» власний творчий доробок представили викладачі академії: Б.Балема, М.Балема, О.Бубнов, Л.Будім, А.Гаєвський, В.Гершанік, О.Грудський, Л.Деркач, Л.Дубецька, С.Заверуха, Н.Іліницька, Ю.Йовенко, В.Котик, Лана Діброва, В.Найда, Ю.Найда, В.Общанський, С.Пазій, Р.Талашок, В.Толстих, В.Ярецький. Композиторські напрацювання для народних інструментів складають твори викладачів О.Бубнова, А.Гаєвського, В.Гершаніка, Ю.Йовенка. Необхідно зазначити, що ці викладачі не мають спеціальної композиторської освіти і свої твори розглядають як дидактичний матеріал.

Викладач кафедри теорії та історії музичного мистецтва, член циклової комісії музично-інструментальних дисциплін О.Бубнов (2 жовтня 1967 р. н., м. Хмельницький), відомий як укладач навчально-методичного посібника [1], представив твір для баяна «Вальс». Проста, дещо сентиментальна мелодія п'єси зворушує щирістю почуттів (приклад 1). Невимушеність висловлювання, безпосередність емоцій вдало поєднуються зі зручним баянним викладом – прозора і водночас повнозвучна фактура, нескладний гармонічний супровід, доступна для студентського сприйняття проста тричастинна форма. Ця п'єса заслуговує на увагу з погляду оцінки навчально-методичної спрямованості, оскільки розвиває у студента певні виконавські навички баяніста (майстерність агогіки та фразування, володіння октавною технікою і позиційної гри, виконання тріолей) та творчу уяву.

Вперше «Вальс» О.Бубнова прозвучав у концертному виконанні оркестру Хмельницького обласного музично-драматичного театру ім. М. Старицького (худ. кер. та гол. дир. Л. Деркач).

Приклад 1.

Викладач кафедри шкільної педагогіки та психології, член циклової комісії початкової музичної підготовки *А. Гаєвський* (народився 9 лютого 1937 р. м. Немирів Вінницької обл. – помер 9 квітня 2009 р., м. Хмельницький) відомий як подільський композитор. Крім його вокально-хорових творів, а також творів для фортепіано, тріо саксофонів у «Музичному меридіані» представлений твір для баяна «Рибачок» (присвячується колезі В.С.Гершаніку) із незакінченої сюїти «Прощавай, літо» (приклад 2). Для цього твору характерна картинна програмність. Обраний сюжет підказав А.Гаєвському нові виражальні засоби та надихнув на сміливі пошуки в області гармонії та ритму. П'єса іскриться жартом та веселістю. При інтерпретації цього твору важливим є створення певної образно-емоційної схеми, що допоможе цілісності твору у виконавській концепції. Для виконання твір потребує вдосконалення певних баяністичних навичок, а тому пропонується до вивчення на старших курсах. Уперше твір А.Гаєвського «Рибачок» прозвучав у виконанні студента 31 мм групи факультету мистецтв ХГПА В.Загранюка (клас викладача Ю.Найди) у концерті-презентації навчального посібника «Музичний меридіан», що відбувався 27 листопада 2012 р. у ХГПА [3].

Приклад 2.

Викладач кафедри теорії та історії музичного мистецтва, член циклової комісії музично-інструментальних дисциплін *В.Гершанік* (10 березня 1942 р. н., м. Челябинськ, Росія) відомий як концертмейстер хореографічних колективів. Тому в «Музичному меридіані» В.Гершанік представив твори танцювального жанру: «Полька-ретро» (приклад 3), «Полька-кадриль» (приклад 4) та «Святковий вальс» (приклад 5).

Приклад 3.

Приклад 4.

У цих творах яскраво виражені жанрово-стилістичні особливості танцювальної музики. Твори простої дво- або тричастинної форми характеризуються зручністю виконання та легкістю сприйняття. Хоча не можна заперечувати їх дидактичну і художню цінність. Виконання цих творів сприяє емоційному розвитку студентів-баяністів, оскільки розширення тематики творів, поглиблення образного змісту розвиває в них творчу уяву і збагачує їх внутрішній світ. Ці твори можуть бути використані у роботі баяніста-концертмейстера хореографічного колективу, або у складанні навчальних програм академічного концерту.

Приклад 5.

Співавтор «Музичного меридіану», викладач кафедри шкільної педагогіки та психології, член циклової комісії початкової музичної підготовки *Ю.Йовенко* (25 жовтня 1963 р. н., м. Бахмач, Чернігівська обл.), відомий як керівник ансамбля сопілкарів факультету початкової освіти та філології, представив у навчальному посібнику оркестровий твір «Попурі на українські народні пісні» та твір для баяна чи акордеона «Вальс «Шарманщик».

«Попурі на українські народні пісні» розраховані на виконання студентами, які мають лише загальну початкову музичну підготовку. Написаний твір зі спеціальною метою – створити для ансамбля сопілкарів факультету початкової освіти та філології репертуар, доступний для їхнього музикування, тому призначення твору не тільки музичне, але й виховне, педагогічне. У п'єсі «Попурі на українські народні пісні» проглядається одна смислова ідея – любов до рідного краю, до української пісні. У ній звучать інтонації українських народних пісень та танців «Їхав козак за Дунай», «Підманула, підвела», «Ти до мене не ходи», «Коломийки», «Ой лопнув обруч», «Їхав козак на війноньку». П'єса урочиста та виконується з натхненням. Відображенню такого настрою сприяє чіткий маршовий ритм супроводу, що виконується на коробочці (приклад 6).

Неповторного колориту додає гра на дрибні та зозульці в середній частині твору. Твір є в постійному репертуарі ансамблю сопілкарів факультету початкової освіти та філології.

Вальс *Ю.Йовенка* «Шарманщик» має просту будову і є зручним для виконання (приклад 7). Назва п'єси вказує на її зміст та характер. Твір може виконуватись учнями 1 – 3 класів дитячої музичної школи як педагогічний репертуар для розвитку творчої фантазії.

Приклад 6.

Musical score for Example 6, featuring Soprano 1, Soprano 2, Bass, Tambourine, Mandolin, and Accordion. The score is in 3/4 time and B-flat major. The Soprano parts have a melodic line, the Bass has a simple accompaniment, the Tambourine has a rhythmic pattern, the Mandolin has a complex rhythmic pattern, and the Accordion has a simple accompaniment.

Приклад 7.

Musical score for Example 7, featuring piano accompaniment. The score is in 3/4 time and B-flat major. The piano part has a simple accompaniment with a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand. The score includes dynamic markings *f* and *p*.

Висновки. Запропонований огляд цих творів є підставою для того, щоб розглядати їх як гідний внесок у баянно-акордеонну та оркестрову педагогічну літературу. Цим композиціям властива виразова конкретність музики, завдяки чому вони є цікавими та доступними для студентів. Необхідно сприяти їх популяризації в сучасній педагогічній практиці.

Література

1. Бубнов О. Иди, иди, дощику. Пісні для дітей 1–4 класів у супроводі баяна: навч. метод. посібник / О. В. Бубнов, Н. В. Філіпчук. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, – 216 с.
2. Музичний меридіан : навч. посіб. з історії музичної освіти ХГПА : творчий доробок викладачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (1921 – 2011 рр.) : / уклад. : Ю. М. Йовенко, В. Ю. Найда, Ю. М. Найда. – Хмельницький : ПрАТ «Видавництво «Поділля», 2012. – 206 с.
3. Веб-сайт Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kgpa.km.ua/node/903>. – Назва з екрана.